

เอกสารประกอบการบรรยาย

หลักสูตร “การวางแผนและการบริหารโครงการอย่างมืออาชีพ” รุ่นที่ 29

หัวข้อ

การศึกษาความเป็นไปได้และการวิเคราะห์โครงการ

โดย

ผศ.ดร.ไพโรจน์ ภัทรนรากุล

การศึกษาความเป็นไปได้ และการวิเคราะห์โครงการ ด้านสังคม

ดร. ไพโรจน์ ภัทรนรากุล
คณะรัฐประศาสนศาสตร์

- สิ่งที่ต้องทำคือ มีอะไรบ้าง
1. Project Goal
- Goal outcome
- Objectives
 2. Project Content
- Output
- Activity

โครงการที่เราจะทำคืออะไร
วัตถุประสงค์คืออะไร
ทำอะไรบ้าง
ความสำเร็จ

วงจรโครงการ **IPPMC**

Integrated Project Planning & Management Cycle

4 Phases

Phase 1: PLANNING, APPRAISAL & DESIGN
(วางแผน ประเมินและออกแบบ)

Phase 2: SELECTION, APPROVAL & ACTIVATION
(เลือก อนุมัติและจัดทำรายละเอียด)

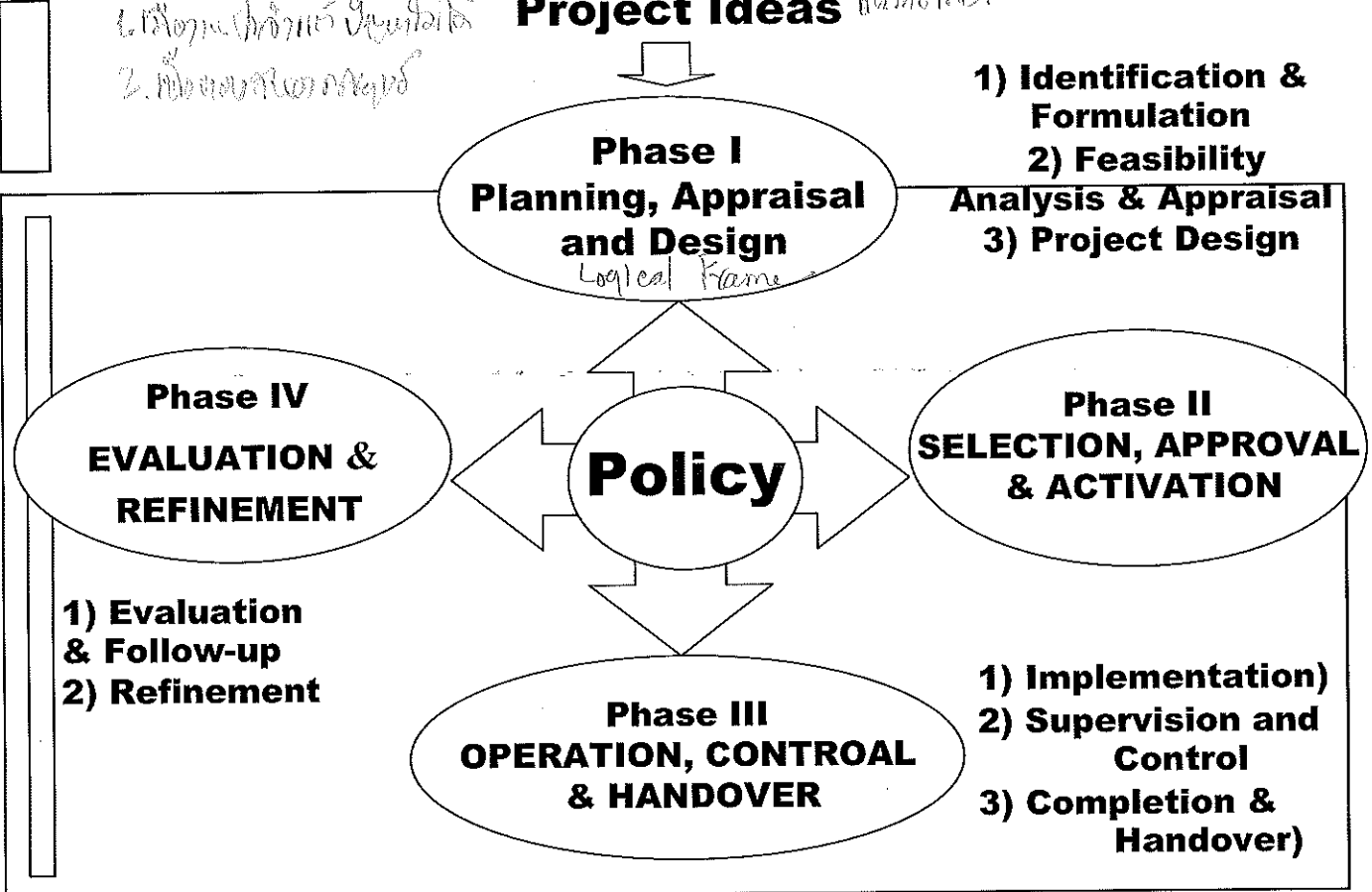
Phase 3: OPERATION, CONTROL & HANDOVER
(ปฏิบัติ ควบคุม และส่งมอบ)

Phase 4: EVALUATION & REFINEMENT
(ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข)

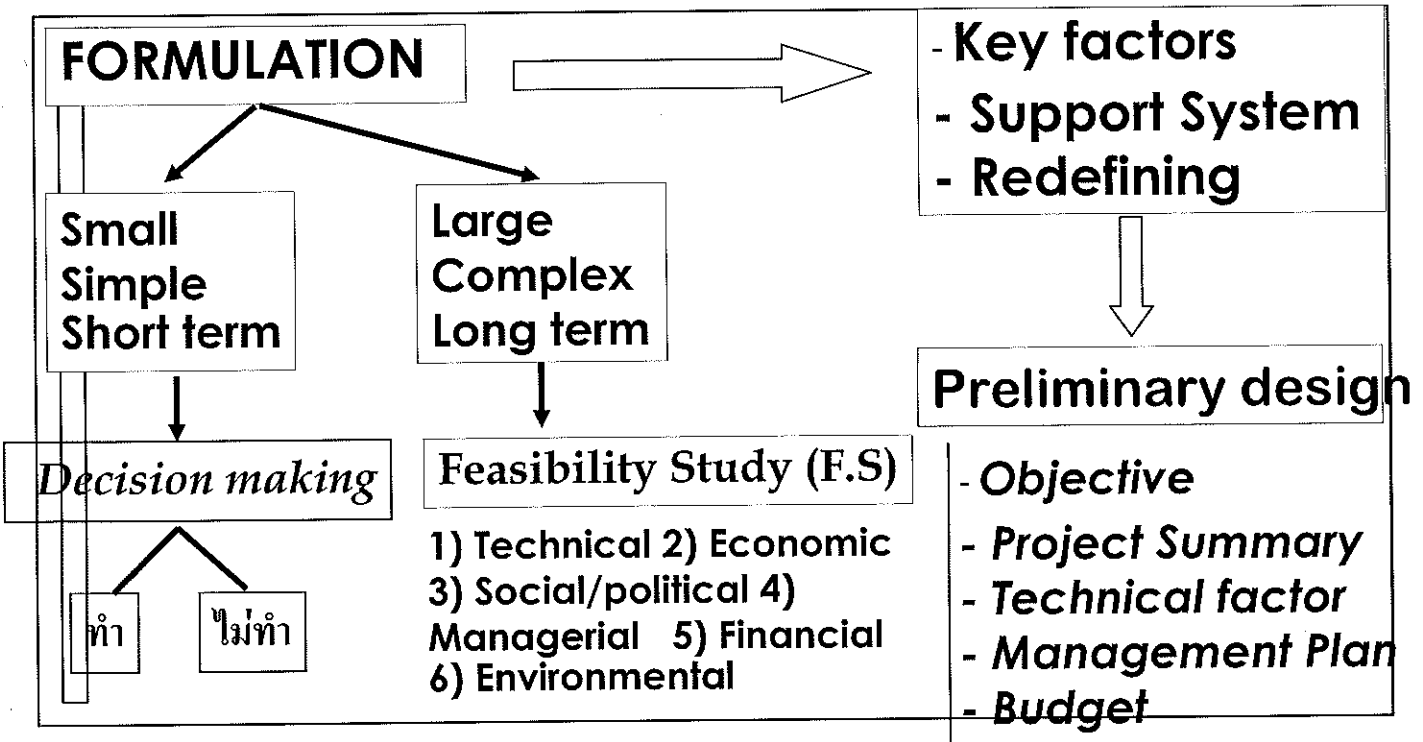
โครงการ
1. ศึกษาความเป็นไปได้
2. อนุมัติโครงการ

Project Ideas

ขั้นตอน

FORMULATION & FEASIBILITY STUDY

กิจกรรม 3 ประการใน Formulation

1. การกำหนดปัจจัยหลัก

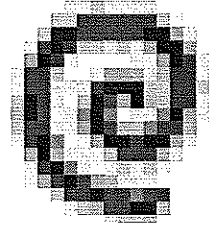
(Identification of Key Factors)

2. การพิจารณาถึงระบบสนับสนุน

(Support System)

3. การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโครงการ

(Redefining)

1. Key factor

1. วัตถุประสงค์ (Project Objective)

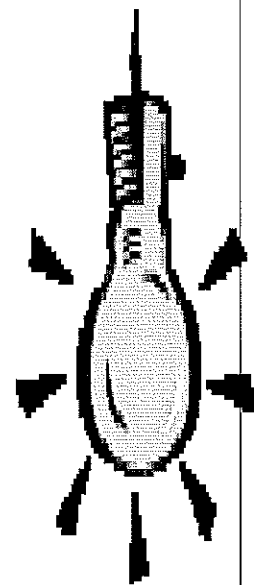
2. จุดเน้นของโครงการ (Project Focus)

3. การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

4. ความอยู่รอดของโครงการ

5. ผลกระทบที่มีต่อโครงการอื่น

(Impact on other Project)

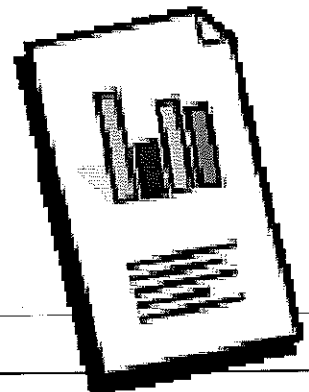
1. วัตถุประสงค์ (Project Objective)
- จุดเด่น
- จุดสนใจ
- ทรัพยากร
- ความเสี่ยง

2. Support System

1. ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (Economic Resources)
2. ทรัพยากรทางเทคนิควิชาการ (Technical Resources)
3. ระบบสนับสนุนด้านการเมืองและการบริหาร (Administrative/Political System)
4. ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติ (Legal and Procedural Factor)
5. โครงสร้างสังคมและการสนับสนุนจากประชาชน (Social Structure and Popular Support)

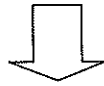
3. Redefining the Project

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ (Project Objective)
2. สรุปสาระสำคัญของโครงการ (Project Summary)
3. ปัจจัยด้านเทคนิควิชาการ (Technical Factor)
4. แผนการจัดการ (Management Plan)
5. ประมาณการงบประมาณโครงการ (Project Budget)

แนวคิดในการศึกษาความเป็นไปได้ ของโครงการ

- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ (Feasibility Analysis -FA) โครงการปฏิบัติได้หรือไม่? Feasible?
- การประเมินโครงการ (Project Appraisal - PA) โครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่? ความเหมาะสมเป็นอย่างไร? เมื่อเทียบกับโครงการอื่น

การปรับปรุงการออกแบบ (Design)

การศึกษาวินิจฉัยความเป็นไปได้ ของโครงการ

Feasibility Study –FS

Feasibility Analysis -FA นอกจากดูว่าโครงการจะปฏิบัติได้หรือไม่? Feasible? ยังพิจารณาถึง

- 1) ความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของโครงการ
- 2) ความคุ้มค่าหรือผลตอบแทนสูงสุดจากการลงทุน
- 3) โอกาสความสำเร็จจากการลงทุน

ประโยชน์ของการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ (Feasibility) และประเมินโครงการ (Project Appraisal)

- ดูความสัมพันธ์เชิงบูรณาการใน วงจรโครงการ
- ช่วยตรวจสอบเป้าหมายและปัจจัย ภายนอก โครงการ
- เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ
- เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผล โครงการ (Project Evaluation)

ขอบเขตของการศึกษาความเป็นไปได้

- การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ⇨ ด้าน เทคนิค ด้านการเงิน ด้านการ จัดการ
- การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ⇨ ด้านเศรษฐกิจ รวมถึงด้านการตลาด ด้านสังคม-การเมือง ด้าน สิ่งแวดล้อม

การศึกษาด้านเทคนิค (Technical Study)

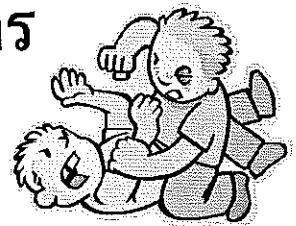
สำคัญต่อโครงการสาธารณสุขพื้นฐาน
เกี่ยวข้องกับ

- การเลือกเทคโนโลยี (กระบวนการผลิต เครื่องมือ เครื่องจักร ขนาดการผลิต)
- การออกแบบ (แผนผังทางวิศวกรรม วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เวลา) *การออกแบบ ความปลอดภัย*
- ข้อกำหนดอัตรากำลัง (ผู้เชี่ยวชาญ ช่างเทคนิค)

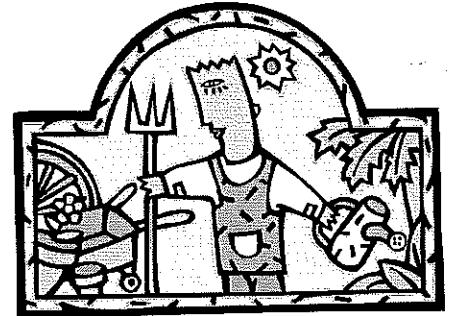
การศึกษาด้านการบริหาร/การจัดการ (Administrative/Managerial Study)

- จุดหมายเพื่อแสวงหากลยุทธ์เพื่อนำไปกำหนดกิจกรรมโครงการ
- ดูความสัมพันธ์ภายใน (Internal Organization) ได้แก่ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่และภารกิจ ระบบการจัดการ การบริหารคน การให้ค่าปรึกษา *management / job*

การศึกษาด้านการบริหารจัดการ (Administrative/Managerial Study)

- ดูความเชื่อมโยงภายนอก
(External Linkages)
ได้แก่ โครงสร้าง
ความสัมพันธ์ ข้อกฎหมาย
การสนับสนุนด้านนโยบาย
และความเหมาะสม
ทางการบริหาร

การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Study)

- ดู 2 ประเด็นหลัก
 1. สภาพแวดล้อม
ส่งผลต่อความสำเร็จ
ของโครงการหรือไม่?
 2. โครงการมี
ผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมอย่างไร?

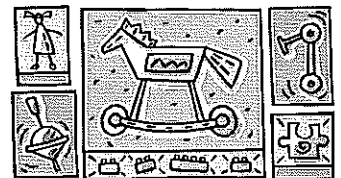

การศึกษาครอบคลุมประเด็น

- ความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร?
- การจัดการทรัพยากร - ยั่งยืน? หรือ ยับเยิน?
- ผลกระทบระยะสั้น/ระยะยาว
- ผลกระทบที่ตั้งใจ/ไม่ตั้งใจ (Intended/Unintended)
- ผลกระทบมหภาค/จุลภาค (Macro/Micro)

การประเมินผลกระทบด้านสังคม-การเมือง (Social/Political Study)

- ปัจจัยทางสังคมการเมือง ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของ โครงการอย่างไร? *คิดวิเคราะห์*
- โครงการมีผลกระทบต่อ สังคมและการเมือง อย่างไร?

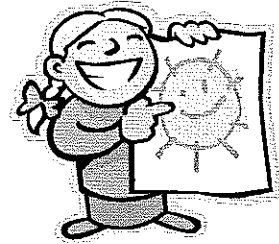

การศึกษาด้านสังคม

- วัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต
- การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร
- ลีลาชีวิต (Life Style)
- การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การสนับสนุน คัดค้านต่อต้านจากชุมชน

การวิจัย. สป. (สง.)

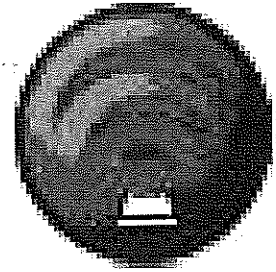
ผลกระทบต่อการเมือง

- ความเสมอภาค
- มิติของสังคม องค์กรทางการเมือง
- การต่อต้านจากสถาบัน
- ข้อจำกัดของกฎหมาย
- เสถียรภาพ ความมั่นคงของประเทศ

การศึกษาด้านเศรษฐกิจ (Economic Study)ครอบคลุมถึง การตลาด

- ความสำคัญเร่งด่วน และการตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจสังคม
- ดูผลผลิตของโครงการว่าเพียงพอในการให้บริการหรือไม่?
- ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจคุ้มค่าหรือไม่?

๑ Demand Supply / ทรัพยากรที่ขาดแคลน

องค์ประกอบที่ต้องพิจารณา

- อุปสงค์/อุปทาน
- แผนงานด้านการตลาด
- สภาพะการจ้างงาน
- การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น
- การเปรียบเทียบต้นทุน/ผลตอบแทน

การศึกษาด้านการเงิน (Financial Study)

- ขนาดต้นทุน ค่าใช้จ่าย
- แหล่งเงินทุน ทางเลือก การลงทุน
- กระแสเงินสด (Cash Flow)
- ระบบบัญชี งบดุล
- หนี้สิน หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)

การศึกษาด้านการเงินยังรวมถึง

- การเตรียมการเพื่อให้การลงทุนดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น
- ในการออกแบบและดำเนินโครงการ ดูกระแสเงินสด ผลกำไร แหล่งเงินทุน ความพอเพียงของเงินทุน

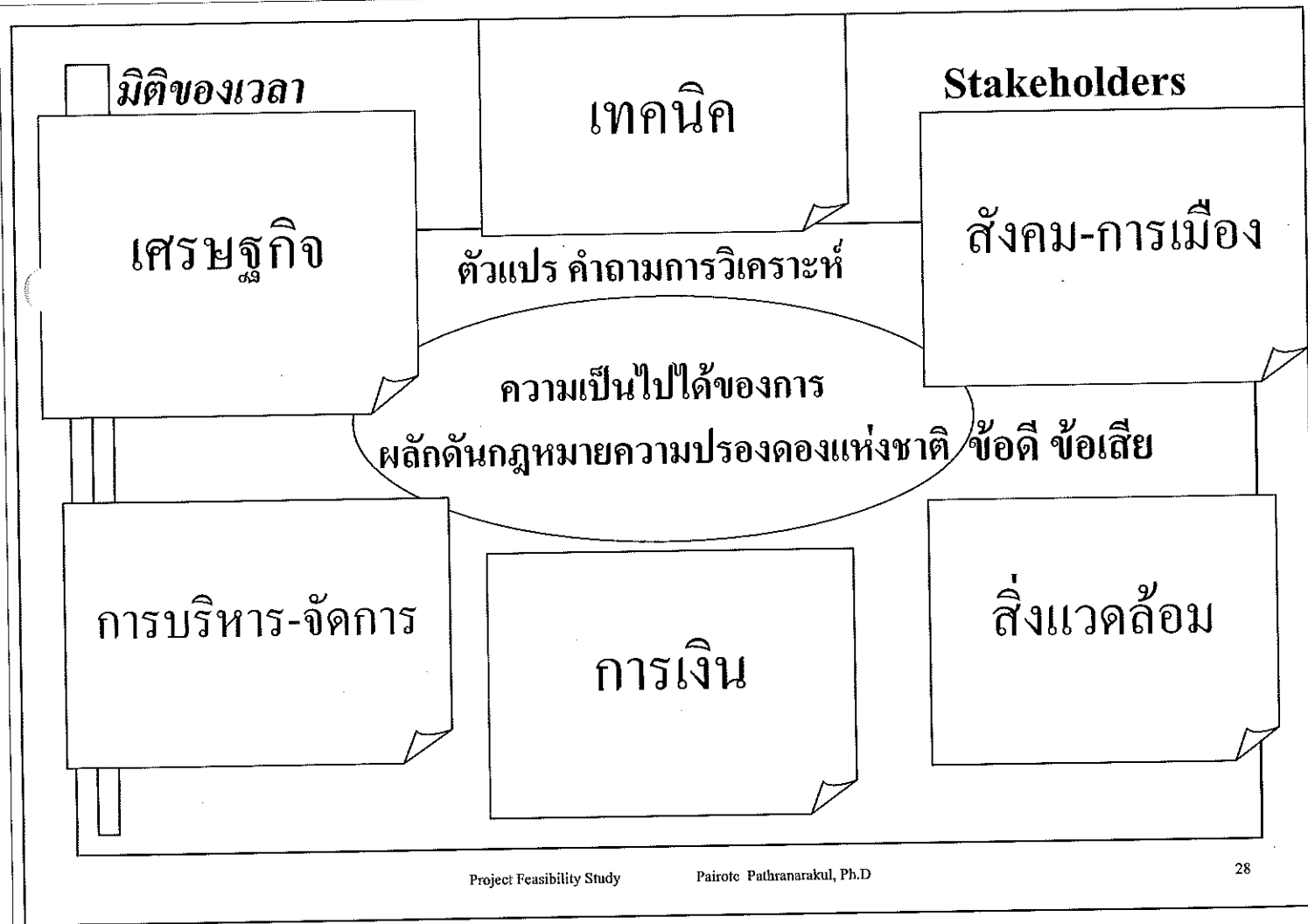
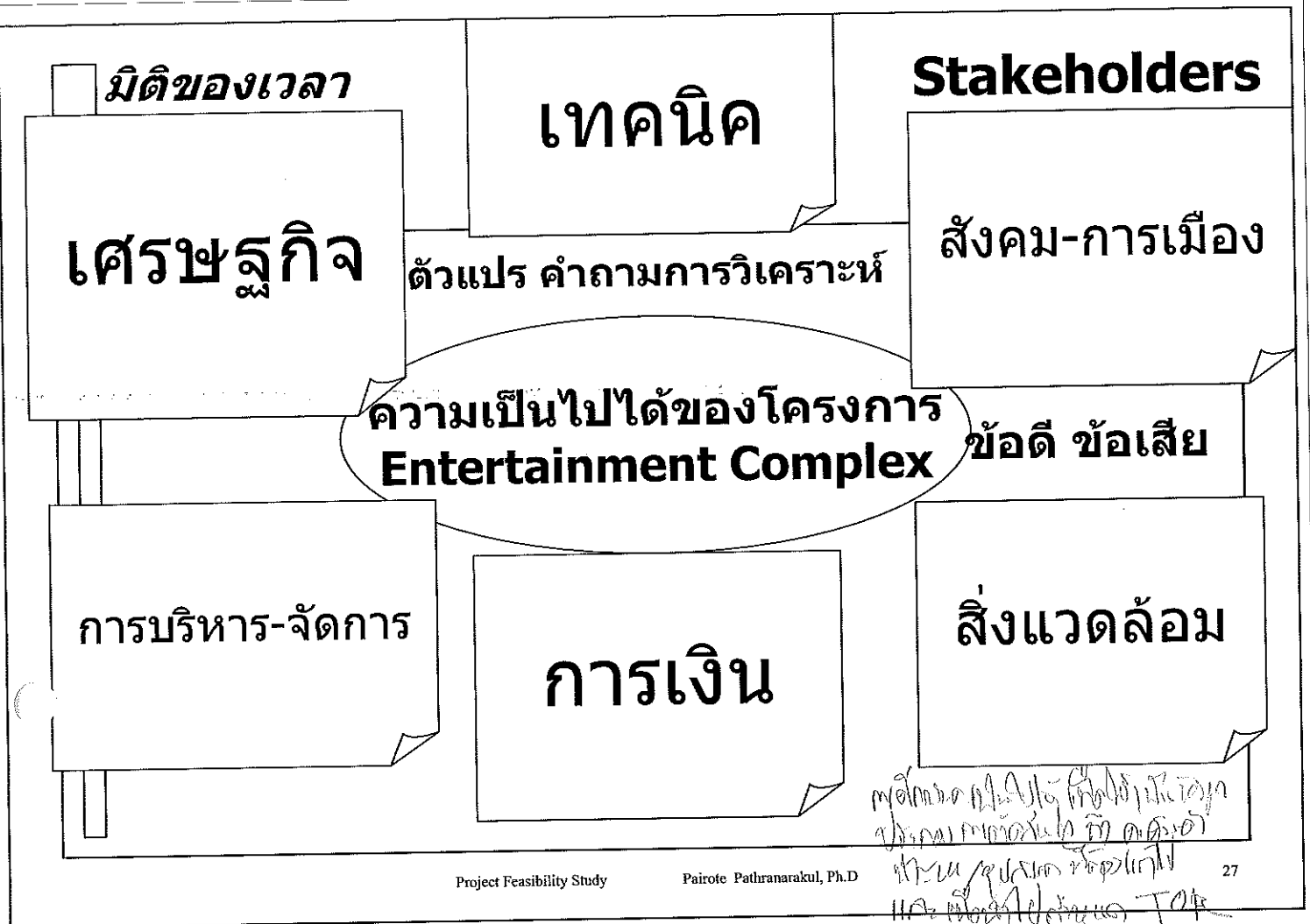

สรุปลักษณะสำคัญของการศึกษา ความเป็นไปได้ของโครงการ

- โครงการที่คิดขึ้นจะเป็นโครงการที่ดีหรือไม่?
- โครงการปฏิบัติได้จริงหรือไม่?
- โครงการมีข้อดีข้อเสียอย่างไร?
- โครงการมีความเหมาะสม และมีความคุ้มค่าหรือไม่? ดูประโยชน์เทียบกับค่าใช้จ่าย
- โครงการมีผลกระทบทั้งบวกและลบอย่างไร?

การออกแบบ (Project Design)

- เป็นการออกแบบเพิ่มเติมหลังจาก ศึกษาความเป็นไปได้
- เนื้อหาจะปรับหรือไม่ ขึ้นกับสิ่งที่ได้จากการค้นพบในรายงาน Feasibility Study
- Modification Design เพื่อนำไปสู่การออกแบบขั้นสุดท้าย (Final Design) ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดโครงการ

การประเมินผลกระทบด้านสังคม

SOCIAL IMPACT ASSESSMENT - SIA

ลักษณะที่สำคัญของ SIA

- ศึกษาผลกระทบโครงการที่จะเกิดกับชุมชน
- คาดคะเนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตที่จะเกิดขึ้น
- เสนอมาตรการในการลดผลกระทบ

เน้นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชน

- ประชากร การตั้งถิ่นฐาน
ความสัมพันธ์ของคนและ
สิ่งแวดล้อมในชุมชน
- การรวมกลุ่มในชุมชน
- ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคน ในชุมชน

- ความเจริญเติบโตของชุมชน
รายได้ อาชีพ ทรัพย์สิน การใช้
ประโยชน์ที่ดินและ
ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ บริการ
ชุมชน สาธารณูปโภค บริการ
สาธารณสุขและการศึกษา
สนทนากาการ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชน

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนาโบราณคดี สถาปัตยกรรม ทัศนียภาพ ภูมิทัศน์
- ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

แนวทางการประเมิน SIA

- เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน อาศัยแนวทางชุมชนสัมพันธ์
- ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

หลักการสำคัญของ SIA

- เข้าหาชุมชนและให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ
- มุ่งป้องกันมากกว่าจะเน้นการแก้ไขปัญหา
- ประยุกต์ใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับพื้นที่
- คาดการณ์ผลกระทบเบื้องต้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตและจุดเน้นของ SIA

การประเมินสภาพสังคมอย่างรวดเร็ว (Rapid Social Assessment)

- จุดหมาย เพื่อยืนยันข้อมูล และหา **ข้อมูลลักษณะเด่นของชุมชน** อาทิ ความเก่า ความผูกพัน ภาวะผู้นำในชุมชน กลุ่มย่อย ชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาส ความคาดหวัง ความจำเป็นพื้นฐาน ปัญหาสำคัญในชุมชน คุณค่าสำคัญในชุมชน ความสัมพันธ์ของชุมชนกับองค์กรอื่นๆ ประสพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงชุมชนในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา

การตั้งข้อสังเกตผลกระทบทางสังคม

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ว่าโครงการมีความสัมพันธ์กับชุมชนหรือไม่? เพียงไร? โดยดู

- ชุมชนเคยคิดทำโครงการมาก่อนหรือไม่?
- วัตถุประสงค์โครงการสอดคล้องกับความต้องการหรือไม่?
- โครงการช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือไม่?

การตั้งข้อสังเกตผลกระทบทางสังคม

- โครงการไปคุกคามความจำเป็นพื้นฐานหรือไม่?
- โครงการทำให้ผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย ได้รับผลกระทบรุนแรงหรือไม่?
- โครงการกระทบคุณค่าการรวมกลุ่มหรือไม่?
- ชุมชนในพื้นที่โครงการเคยมีประสบการณ์ในลักษณะนี้หรือไม่?

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT - EIA

EIA คืออะไร?

- การใช้หลักวิชาในการทำนายหรือคาดการณ์ผลกระทบเชิงบวกและลบของการดำเนินโครงการพัฒนาที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมทุกๆด้าน ทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคม

วัตถุประสงค์ของ EIA

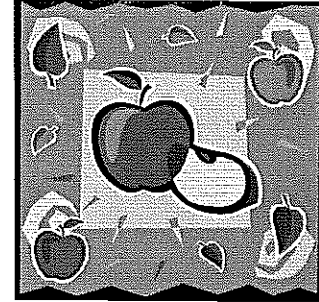
- หาทางป้องกันผลกระทบเชิงลบให้เหลือน้อยที่สุด
- ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คำนวณค่าสมประโยชน์
- เป็นแนวทางตัดสินใจของผู้บริหารว่าสมควรดำเนินโครงการหรือไม่

ขั้นตอน EIA 4 ขั้นตอน

- การจำแนกชนิดของผลกระทบ (Impact Identification)
- การวัดขนาดหรือทำนายผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (Impact Prediction)
- การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)
- การเสนอมาตรการลดผลกระทบและการติดตามผล

การจำแนกชนิดของผลกระทบ (Impact Identification)

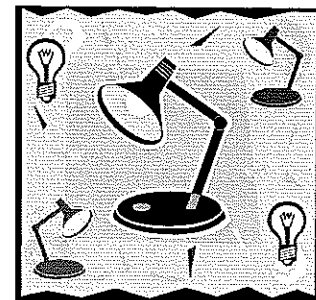
- 1) ทรัพยากรกายภาพ
(ดิน น้ำ อากาศ)
- 2) ทรัพยากรชีวภาพ
(Biological Resources)
- 3) คุณค่าการใช้ประโยชน์
ของมนุษย์
- 4) คุณค่าต่อคุณภาพชีวิต

การวัดขนาดหรือทำนายผลกระทบ (Impact Prediction)

อาศัย แนวทาง

- การวิเคราะห์เชิงพรรณนา
(Descriptive Analysis)
- แบบจำลอง (Simulation)
หรือ ตัวแบบทาง
คณิตศาสตร์
(Mathematical
Modeling)

การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) โดยพิจารณา

- ชนิดและลักษณะ (Nature)
- ปริมาณ (Magnitude)
- ขอบเขต (Extent)
- เวลา (Timing)
- ระยะเวลา (Duration) สั้น-ยาว-ชั่วคราว
- ความไม่แน่นอน (Uncertainty) - เปลี่ยนไปมา
- ความสามารถในการกลับคืน (Reversibility)

การเสนอมาตรการลดผลกระทบ และการติดตามผล

- เปลี่ยนที่ตั้ง ย้ายเส้นทาง เปลี่ยนกระบวนการผลิต เปลี่ยนวัตถุดิบ วิธีดำเนินงาน เปลี่ยนแบบวิศวกรรม
- ควบคุมมลพิษเข้มงวดขึ้น โดยลงทุนระบบ Water treatment, Waste management, Reuse, Recycle
- เตรียมแผนฟื้นฟู (Rehabilitation Plan)
- ติดตามผลกระทบอย่างใกล้ชิด